СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДЕННИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ — РІК XL. Ч. 127. Джерзи Сіті, Н. Дж., четвер, 2 червня 1932. — VOL. XL. No. 127. Jersey City, N. J., Thursday, June 2, 1932. THREE CENTS.

ПРЕЗИДЕНТ ГУВЕР АПЕЛЮЄ ДО ДЕМОКРАТИЧНИХ ПОЧУВАНЬ СЕНАТОРІВ

ВАШИНГТОН. — Надто довге проволікання із зрівноваженням державного буджету довело до того, що президент Гувер рішився піти до сенату і зясувати сенаторам положення краю. Прибувши до сенату цілком несподівано, виголосив він свою заяву таким тихим і невиразним голосом, що мало хто чув, про що йде. Та сама поява президента була сензацією і вже через те всі знали в одній хвилі, як сенатори так і ті, що були в льожах чи на ґалерії, про що річ.

Президент підкреслив, що Злучені Держави є краєм багатим, але бракує їм голов, котрі зналиб, як найти вихід з теперішньої депресії. А це відноситься, казав Гувер, у першу чергу до тих державних установ, до яких треба зачислити сенат. І отсе тепер, казав далі президент, сенат має дати доказ, чи демократія може вивязатися скоро й успішно вразі скрути з того, що є потрібне для заспокоєння краю, і чи вразі небезпеки є здібна створити один солідарний і обєднаний фронт.

По тій промові президента сенат приняв проєкт нових податків, потрібних для зрівноваження буджету. За кілька годин сталося те, чого не можна було осягнути на протязі кількох тижнів. Піднесено доходовий податок. Наложено теж новий федеральний податок на ґазоліну в сумі 1 цента від ґальона.

ПІЗНАЛИ ПО СПОДНЯХ, ЩО ЩОСЬ БУДЕ ВАЖНОГО.

ВАШИНҐТОН. — Як тільки зявився секретар Гувера в споднях з пасками, зараз завважили в Білім Домі, що щось буде важного. І виявилося, що дійсно так. Президент поїхав з секретарем до капітолю, щоби промовити до сенаторів.

ДАЛІ РОЗСЛІДЖУЮТЬ ФІНАНСОВІ ОПЕРАЦІЇ ВОКЕРА.

НЮ ЙОРК. — Семюел Сібурі далі вглиблюється у ріжні фінансові трансакції мейора Вокера, які той переводив при помочі свого фінансового заступника, Росела Шервуда, що то зложив до каси за час урядування Вокера $961,225.52. Виявилося, що Шервуд витратив $75,000 від імени неназваної особи, та побирав річно $7,500 з доходів, які одержував Вокер зі спекуляцій на біржі, котрі перепроваджував разом з часописним видавцем Блоком, не вложивши на спекуляції ні одного цента.

ГУВЕР ПОГОДИВСЯ З БОРОЮ ЩОДО ПРОГИБІЦІЇ.

ВАШИНҐТОН. —Вже пороблено остаточні приготування до републиканської конвенції в Шикаґо. Гувер відбув з сенатором Борою конференцію, на якій обидва погодилися в справі прогибіції. Бора каже, що як нарід хоче знести прогибіцію, так хай вибирає собі мокрих заступників до конґресу, а ті зможуть потім перевести зміну конституції. Гувер годиться на таку пропозицію.

НЕ ДОПИСУЮТЬ ГРОШЕВІ ЗБІРКИ НА ВИБОРИ.

НЮ ЙОРК. — Демократи нарікають, що не годні покрити дефіциту з попередніх виборів у сумі $1,500,000, а тут нові президіяльні вибори за плечима.

СВІТ ГЛЯДИТЬ НА АМЕРИКУ.

НЮ ЙОРК. — До Злучених Держав прибув Джюль Завервайн, відомий французький журналіст, бувший редактор для заграничних справ французького денника „Ле Матен". Він каже, що побуде тут кілька тижнів, бо хоче розглянутись у відносинах того краю, який заважить на світовій історії політично й економічно. Перед трома роками, каже Завервайн, Франція мала нагоду бути рішаючим чинником у світовій політиці й могла розвязати ріжні політичні й економічні проблеми. Та вона цього не зробила. І тепер цілий світ дивиться на Америку, як на ту другу силу, котра доконає того, чого Франція не зробила.

Завервайн радить провідникам держав добре застановитися над теперішньою кризою, бо коли не буде скорої розумної політичної й економічної розвязки, то влада перейде в руки товпи, а тоді рішитиме тільки звичайна брутальна сила.

ДЕРЖАВНИЙ КАНЦЛЄР, КОТРОГО в АМЕРИЦІ АРЕШТУВАЛИБ.

ВАШИНҐТОН. — У дипльоматичних колах заінтересовані новим німецьким канцлером, Францом фон Папеном, котрий до війни був військовим аташе при німецькій амбасаді й котрого видалено в 1915 р. за шпіонажу. Кажуть, що проти нього не закінчено слідства за висаджування мостів і колиб він схотів прибути до Злучених Держав у якій місії, чи як, то треба би його арештувати і віддати під суд.

БОМБИ В ШКОЛАХ.

ГАВАНА. — Майже в однім і тімсамім часі експльодували бомби в трох школах, тоді, коли діти були в школі. На щастя, ніхто з дітей не потерпів. Кажуть, що це є початок нової терористичної акції.

КОМУНІСТИЧНА ДЕМОНСТРАЦІЯ В СУДІ.

На розправі проти львівських комуністів обвинувачений Єкель закинув тайному аґентови, що він бив його. На те аґент відповів, що Єкель поставив був йому пропозицію, що буде його конфідентом, коли його увільнять і як дістане пашпорт. На це зпоміж публики почулися оклики: „Ганьба". Це кричала суджена обвинуваченого Гая. Її арештували. Оборонець д-р Ляндав зложив заяву, що від берестейського процесу ввійшло в звичай представляти невигідного свідка як конфідента, тому протестує проти того. До тієї заяви прилучилися всі оборонці. Прокуратор вніс запротоколувати заяву д-ра Ляндава. Після наради трибуналу предсідник подав постанову трибуналу, на основі якої напоминає лаву обвинувачених за невідповідну поведінку перед судом, а обвинуваченого Кноля карає 3-дневним арештом у відокремленій келії за недозволені оклики. Предсідник напімнув теж лаву оборонців.

АРЕШТУВАЛИ ЛЬВІВСЬКОГО ПРОМИСЛОВЦЯ ТА БУВШОГО ПОСЛА ТОВАРНІЦЬКОГО.

Він вів передовсім великі нафтові підприємства, та наслідком кризи потерпів втрати. Арештували Товарніцького за обманства на шкоду багато людей. Свого часу Товарніцький був соймовим послом із Стронництва Хлопського.

ПІВ МІЛІОНА ТОН ЗБІЖА ЗМАРНУВАЛОСЯ.

Наслідком безладдя в радянській збіжевій господарці зіпсулися величезні маси збіжа, зібрані з останньої жнивної кампанії. Як повідомляє „Правда", з причини недостачі фахового нагляду змарнувалося пів міліона тон збіжа, зареквірованого від селян. Тепер визначили окрему комісію, що має перевести ревізію в державних збіжевих маґазинах.

ПРОЛИКНУЛА ГАДИНУ.

До лікаря доктора Шептеліча в Ясах (Румунія) прийшла жінка робітника й скаржилася, що має сильні болі жолудка. „Я сплю з отвореним ротом", сказала робітниця, „й перед кількома днями пробудилася з великими болями. Через рот залізла мені ґадина в середину". Лікар думав зпочатку, що це уроєння, але коли просвітив її жалудок проміннями Рентґена, на велике своє здивування побачив звиту в клубок ґадюку. Жінку оперовано й витягнено ґадину, яку перед тим отроєно в жолудку. Жінка осталася в шпиталі, бо ґадина покусала їй жолудок.

І БАРОНИ БІДУЮТЬ.

Сер Джеймс Александер Росел-Мурей, шотляндський барон та австрійський граф, що перебуває у Савтемптон в Анґлії, діставав допомогу, яка належиться кожному безробітному. Недавно усунено його з лісти безробітних і він знайшовся в крайвій нужді. Недавно прийшов він до міського бюра посередництва праці й заявив, що йому належиться допомога, а як не дістане її, то буде домагатися приміщення для себе в домі для убогих старців. Він сказав, що всюди звертався за роботою й ніде не міг її дістати. Зате діставав від ріжних жінок пропозицію оженитится. На жаль, казав граф, я жонатий.

СОВІТИ ВЕРБУЮТЬ ДО СВОЄЇ АРМІЇ НІМЕЦЬКИХ ОФІЦИРІВ.

Паризький часопис „Журнал де Деба" довідується, що совітський військовий відпоручник у Берліні, Яковенко, вербує німецьких офіцирів до червоної армії. Кожний німецький офіцир, що зголошується до совітської армії, отримує контракт на один рік. Платню на один рік ґарантує один великий берлінський банк.

Контракти предвиджують окрему нагороду в тім випадку, колиб заанґажовані німецькі офіцири були вбиті підчас воєнних операцій червоної армії.

На таких умовах виїхали вже в совітську Росію 70 німецьких офіцирів.

ВКЛАДНИК ДОМАГАЄТЬСЯ ГРОШЕЙ З РЕВОЛЬВЕРОМ У РУКАХ.

У філії банку Мармарош Блянк в Орадя Маре (Румунія) зявився один підстаршина і сказав, що бажає говорити з директором Ласло. Коли його впущено до директора, то він сказав, що бажає вибрати 30,000 левів, котрі вклав перед якимсь часом до банку. Директор відповів, що банк не має грошей і просив о терпеливість. Але клієнт не хотів цього признати, бо він зложив гроші на те, щоби мати їх у прикрий час. А коли директор махнув рукою, підстаршина витягнув револьвер і загрозив, що коли не отримає 10,000 левів, то стріляє директора і себе. Директор витягнув з кишені портмонетку і дав тимчасом 1,000 левів та сказав, що йде за рештою до другої кімнати. Відти зателефонував по поліцію, котра приарештувала нетерпеливого плутонера.

ЩОРАЗ ГІРШЕ.

Здавен давна село Звиняч, пов. Чортків, належало до найспокійніших сіл. Не чути було про крадежі, люди спокійно лягали спати. Від часу заложення в селі „стшельца" погіршились відносини під оглядом публичної безпеки. „Стшельци" не мали нічого кращого до роботи, як ходити по селі і стріляти з крісів; колиж унаслідок жалоб мусіли припинити свою стрілянину і змінити свою тактику, впало на село нове нещастя — повінь крадежей. Злодії закрадаються до хат, забирають, що під руки впаде, і спокійно собі відходять. Хтож важивсяб злодіїв здоганяти, тому крім утрати майна загрожує втрата життя. На такого смільця злодії стріляють з револьвера чи з утинка і в той спосіб хоронять себе перед погонею. Крадежі відбуваються систематично в ночі, а навіть в білий день. Сліди на вікнах походять від багнетів, але поліція не в силі нікого зловити.

ПАМЯТАТИМЕ, ЩО БИВ ЖІНКУ.

Цигани в кошицькому повіті в Чехословаччині мають певного роду самоврядування. Циганський староста має право судити й карати тамошніх Циганів. Недавно видав він оригінальний вирок на одного Цигана, який побив свою дружину. Циган мусів лізти рачки з суду до свого мешкання й таскати на свойому хребті побиту дружину. Крім того мусів стояти цілу ніч на сторожі біля своєї хати з ведром води на голові. Ту воду мусів він від часу до часу мішати, щоби не замерзла.

ВУЛЬКАН НА КАСПІЙСЬКОМУ МОРІ.

З Москви повідомляють, що на острові Свіной на Каспійському морі, 30 миль від Баку, вибухнув вулькан. Корабель уратував 18 попарених людей; 5 людей згинуло в огні.

СПАДОК ЖЕНЯЧКИ В ПОЛЬЩІ.

Обчислено урядово, що минулого року в Польщі побралися 273,332 подружих пар. У порівнанні з 1930 р. це означує спадок числа подруж на 27,089. Найбільше пар побралось у львівському воєвідстві, де було 26,034 подруж, найменше у воєвідстві новгородському.

ДЕ ПОДІВСЯ ЦАРСЬКИЙ ПЛАЩ?

Справа варшавського банкиря Квінта та його спільнички Ґурґлярової приймає все більші розміри. Наслідком обманчивих операцій Квінта 200 осіб утратили свій маєток. Кажуть, що Квінто мав неоціненої вартости коронаційний плащ із горностаїв царя Миколи II. Яким чином він добув цей плащ і де його подів, викаже мабуть слідство. Тимчасом оголошено нагороду за віднайдення укритих грошей у висоті 10 прц. від знайденої готівки. Обчисляють, що Квінто укрив перед вірителями два міліони золотих.

ВУЛЬКАНИ І ЦІНИ ЗБІЖА.

Вибухи південно-американських вульканів загрозили між іншим сьогорічним жнивам в Арґентині. Всі поля вкриті такою грубою верствою попелу, що всяка ростинна веґетація знайшлась у критичному положенню. Нема сумніву, що ціни збіжа підуть сильно вгору, коли зважити, що Арґентина це перший збіжевий шпихлір південної Америки.

ВБИВСТВО НА ПРИКАЗ ПАРТІЇ.

На поліції у Варшаві зголосився 23-літній шлюсар Генрик Криндзьо і заявив, що на приказ партійного суду застрілив у белянському ліску свого партійного товариша, знаного під псевдонімом „Вацек", а трупа вкинув до Висли. Криндзьо не подав назви партії, до якої належав. Його арештовано.

ГРАБУНОК НА ДОРОЗІ.

Селянина Фелікса Саса, що їхав з Грабини коло Радома, просив на дорозі якийсь чоловік, щоби взяв його на фіру. Селянин згодився і взяв незнакомого, який у часі їзди добув нагло ніж і пробив його тяжко 5 разів, а зрабувавши готівку 37 зол., утік. Поліція у звязку з тією справою арештувала дві особи.

ВБИВСТВО НА РЕЛІҐІЙНОМУ ТЛІ.

У Варшаві при вул. Огородовій ч. 53 знайшли 43-літню місіонарку секти баптистів, Ґраль-Мотову, з головою майже відрізаною від шиї. Мотова працювала переважно серед Жидів. Здогадуються, що її вбили на тлі релігійної пімсти.

ФАБРИКАНТ ГРОШЕЙ І МАНТІЙ.

У Львові арештували муляря Рафалка, що фабрикував 5-золотівки та інші монети й пускав на торговицях серед селян.

КРІЗА УРЯДУ В РУМУНІЇ

РУМУНІЯ ПЕРЕД ФІНАНСОВОЮ КАТАСТРОФОЮ. ДЕРЖАВА НЕ МАЄ ФОНДІВ НА ЗАПЛАЧЕННЯ СВОЇМ УРЯДНИКАМ ТА ОФІЦИРАМ АРМІЇ.

БУКАРЕШТ (Румунія). — Премієр-міністер Йорґа подався до димісії з цілим своїм урядом. Це сталося після довгого засідання уряду, на якому був присутний король Румунії. Він домагався, щоб уряд знайшов засоби на заплачення утримання урядникам держави та офіцирам армії, яким уже кілька місяців держава нічого не платить.

Уряд старався дістати позичку за кордоном, але в ніякій державі не міг дістати ні шеляга. Тепер король викликав з Женеви румунського посла до Лондону, Тітулеску, якому хоче доручити формування нового уряду. Уступлення уряду Йорґи, в додатку до фінансових та економічних клопотів Румунії, викликає ще й політичну крізу, з якої виходу не видно.

КРАЙНІЙ КОНСЕРВАТИСТ КАНЦЛЄРОМ НІМЕЧЧИНИ.

БЕРЛІН (Німеччина). — Президент фон Гінденбурґ доручив полковникови фон Папенови сформувати новий уряд Німеччини. Фон Папен є лідером правого крила німецьких консерватистів і мілітаристів, хоч він увесь час у своїй політичній праці стоїть на тому, що Німеччина повинна порозумітися з Францією й співпрацювати з нею як на полі економічному так і політичному.

Фон Папен був до 1915 року воєнним німецьким аташе у Вашинґтоні, звідки його відкликав німецький уряд на домагання американського за порушення невтралітету. Гітлерівці не задоволені з цього призначення Гінденбурґа, хоч радісно витають уступлення Брінінґа. В політичних колах сподіваються, що уряд фон Папена буде при владі до осени, коли доведеться перевести нові парляментарні вибори.

ЕРІО ГОТУЄТЬСЯ ДО ПРЕМІЄРСТВА.

ПАРИЖ (Франція). — Четвертого червня збереться новий парлямент, у якому більшість мають соціялісти. Тому президент републики доручить формування нового уряду лідерови більшости, соціялістови Еріо. Еріо вже тепер заявляє, що він буде служити не інтересам партії, але інтересам цілої держави.

Разом з тим Еріо закликає всі партії й політичні ґрупи Франції обєднатися біля майбутнього уряду Франції, щоб спільними силами розвязати такі важні справи, як міжнародні борги, репарації, обезброєння, світова депресія й т. д. Всі ці справи тепер стоять на денному порядку міжнароднього життя.

БОРОТЬБА З ЧЕРВОНИМИ В КИТАЮ.

ШАНҐГАЙ (Китай). — В бою біля Цаоші згинуло поверх 2,000 китайських жовнірів комуністичної армії. Сороквосьма дивізія нанкінського уряду розбила тут переважаючі комуністичні сили й наступає далі на північ. Зате в іншому напрямі, недалеко залізниці Тянзін-Пуков комуністична армія наблизилася майже до залізниці й загрожує її захопленням.

Боротьбу урядової армії з комуністами утруднює брак постачання й харчів. Трапляється так, що жовніри армії по кілька днів не одержують страви, а живляться, „чим Бог пошле".

УСТУПИВ ЯПОНСЬКИЙ „ДОРАДНИК".

ТОКІО (Японія). — Президент бюра загальних справ при манджурському уряді, Токузо Камаї, несподівано уступив зі свого становища, на якому він фактично правив усіми справами манджурської держави. Токузо Камаї є старим японським журналістом, що понад двацять років провів у Манджурії, де грав визначну позакулісову політичну ролю.

Тепер манджурський уряд лишився без дуже важного й корисного японського „дорадника". Тимчасом ситуація на північі Манджурії все погіршується й повстанчі банди зростають та множаться.

БОЯТЬСЯ ЗА ЖИТТЯ ІМПЕРАТОРА.

ТОКІО (Японія). — Поліція й військо старанно охороняли імператора, коли він їздив до парляменту, щоб престольною промовою відкрити нову сесію парляменту. В політичних колах прийшло до певного порозуміння й найсильніші партії приобіцяли свою підтримку урядови адмірала Сато.

Можна сподіватися, що в Японії якийсь час наступить політичне заспокоєння й припиниться міжпартійна боротьба, якої вершком було кілька терористичних актів проти японських державних мужів.

ГОРҐУЛОВУ ЗІТНУТЬ ГОЛОВУ.

ПАРИЖ (Франція). — Три урядові експерти, що були призначені для студій над убийником президента републики, Горґуловом, признали його цілковито нормальним і відповідаючим за свої вчинки. Тому Горґулов стане перед судом за обдумане вбивство. За таку провину в Франції відтинають голову на ґільотині.

В руках слідчої влади все більше накопичується матеріялів з доказами, що Горґулов був свого часу чекістом, а тому не виключене, що він і тепер є аґентом комуністичної Москви.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES: Three cents a copy		ПЕРЕДПЛАТА: Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Ситі і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За оголошення редакція не відповідає.

Тел. „Свободи": Montgomery 5-0498. Тел. У. Н. Союза: Montgomery 5-1838.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

З КОНҐРЕСУ ДО РОБОТИ

Коли буде проголошено те все, що було предметом нарад Першого Конґресу зорґанізованого українського жіноцтва в Америці, то кождий наглядно переконається, що на нім обговорено багато важних і життєвих справ. І коли би з того всього тільки частина могла бути виконана, то вже була би дійсна й велика користь для українського жіноцтва й нашої справи тут в Америці й там у ріднім краю. А хочеться вірити, що воно так буде. Навіть муситься вірити, коли слухалося, як на протязі трох днів наші жінки терпеливо, спокійно й розважно, а де треба було, то й з потрібним запалом, підходили до розвязки ріжних проблем.

І це добре, що наше канадійське жіноцтво було заступлене на Конґресі та виявило бажання довести до тісної кооперації жіночої діяльности в Канаді й стейтах. А це є дуже важна річ, коли йде про виступи нашого жіноцтва в міжнародніх жіночих орґанізаціях, політичну оборону рідного краю та ріжні видавництва, які спільними зусиллями лекше було би фінансувати. Бо про потребу виміни думок щодо самої програми діяльности й оживлення українських жіночих орґанізацій, тут і в Канаді, є зайво говорити.

Сім літ початків „Союза Українок в Америці" закінчено Конґресом, який одобрив дотеперішню діяльність і виказав наглядно, що наше свідоміше жіноцтво бажає собі мати свою орґанізацію, що така орґанізація потрібна й хосенна, та що вона має добрі вигляди на розвій. Виголошені на Конґресі реферати, які будуть розіслані до відділів Союза Українок в Америці, причиняться до поглиблення завдань, котрі спадають на наше жіноцтво в Америці. Жінка-мати, жінка-робітниця, чи жінка громадянка, що працює на культурнім чи мистецькім полі, повинні тепер провірити своє відношення до орґанізації, якою повинен стати Союз Українок в Америці, якщо він має дати нашій жінці дійсну можність піднестися на вищий щебель для свого власного й загального добра. Конґрес цей важний ще й тому, що виказав наглядно, що ми маємо цілий ряд жінок, які мають не тільки охоту й запал до праці, але й потрібне до цього практичне й теоретичне підготовання. Значить, і під тим оглядом можна бути спокійним за дальший гарний розвій Союза Українок в Америці.

Жіноцтво розійшлося з Конґресу з кличем: Українська жінко! До праці над собою і для свого народу! А нам залишається хіба додати до цього: Щасть Боже!

НА РАДЯНСЬКІЙ ФАБРИЦІ, В РАДГОСПІ ТА В „БУПРІ"

(Фабрична промисловість. — Темпо й експанзивність. — Совітські контрасти. — Панщина на селі. — За товаришів у тюрму).

I.

Перед кількома днями зайшов у редакцію „Діла" австрійський робітник — металевець **Вільгельм Станко,** який у поворотній дорозі з Радянщини до Відня зупинився на один день у Львові.

Те, що довелось нам від нього почути, не має посмаку ревеляції. Завдяки ґазетним та книжковим публікаціям очевидців, що частенько появляються в ріжних мовах, особливож численним у німецькій мові, „новий світ" на сході втратив уже питому йому в початках загадковість. Власне оці „специ" в роді нашого гостя, які, повертаючи з країни „великих можливостей", не щадять гострих слів критики відносин, що заістнували там внаслідок оформлювання нового побуту та „американізації", може найбільше причинитись до виявлення справжнього змісту большевицьких експериментів і жалюгідної долі радянськхи громадян.

Наш гість не довго був на Радянщині. Всього біля 6 місяців, із того в Ростові в металюрґічному промислі 2½ місяця, в „радгоспі" в Боярці біля Київа більше 2 тижнів і в київському... „Бупрі" теж 2½ місяця. Але він не жалує, що не довелось довше побути на сході. Хоч гнали його колись у Большевію безробіття та симпатії, хоч тепер знов перед ним невеселі гороскопи у Відні, — бо нове безробіття, — він таки радіє, що не душитисьме більше у важкій атмосфері радянської дійсности. Ця „дійсність" вилічила його теж остаточно із колишніх симпатій, а без них, **без фанатичної віри та ентузіязму, що — мовляв — будуєш нову, тепер уже суто пролетарську, робітничу батьківщину—життя там одна каторга, одно страхіття!**

II.

Радянським фабричним виробництвом п. Вільгельм Станко зовсім не захоплений. Нібито американське темпо колідує з місцевим примітивізмом. Через те вибраковані товари („авшус") сягають, а то й переходять 35% продукції (давніше, до приходу заграничних спеців, було 70%!). Не зважаючи на змагання у праці та всякі відзначення „рекордовців", праця де-де повільніша, ніж на заході (прим. виготовлення моделю у Відні треває 15—20 годин, того самого в Ростові 90—100 год.). Т. зв. бюра раціоналізації видають часто зовсім недоречні приписи та виготовляють кепські рисунки. Внаслідок того всього **фабрики працюють у більшости дефіцитово.**

Що-правда, не бракує доброї волі, аби покласти кінець тому. І так прим. робітник, що видумає якесь уліпшення, дістає премію, з якої — до речі — „повинен" віддати 20% у користь Мопр-у. (Наш інтерльокутор дістав її тричі: 400, 250 і 100 карб.). Але багато, дуже багато причин складається на те, що й добра воля небагато помагає.

Ось сільсько - господарські машини. Потрібні вони там до зарізу. Та що з того? Молотілка чи косарка ледви вийде з заводу, як уже потребує ремонту. Відчувають там брак знаряддя і матеріялу. В Харкові спинили недавно тракторний завод наслідком недостачі матеріялу, а велика скількість майже готових тракторів стоїть у маґазинах та ржавіє, бо бракують „шпори".

Праця місцевих робітників екстенсивна, дарма, що з усіх боків підгукують їм „темпо". Вони все голодні та заздрять чужим робітникам, їхній ситости та заробіткам. Ну — й як не заздрити? „Місцевий" дістає 90—150 карбованців у місяць, а „заграничний" 200—220 карб. основної платні плюс 60% додатку. „Місцевий" їсть ранком зупу, двічі в тиждень каву, на обід отримує 1 раз рибу, 1 раз котлетку, зрештою все макарон, картоплю, а передовсім кашу, мащену воловим лоєм, перемішаним із кінським, а також безсмертний борщ; а чужинці мають окрему харчівню, дістають на снідання коко або каву, хліб (скільки завгодно) і 8 дкг. масла, ба навіть ковбасу, в полудне печені, ґуляші, леґуміну і білу каву, а на вечір теж мясо. Вони й мешкають далеко краще, ніж місцеві. В них лазнички, чистота та більше простору. А коли не мають чого путящого одягнути, то їм вільно страйкувати. Ось за чоботи — оповідав наш гість — 3 дні страйкували. І дістали. Попробувалиб свої страйкувати! Відчулиб вони болячо пролетарський режім на своїй робітничій шкірі....

III.

Вичитав наш оповідач у віденській комуністичній „Роте Фане", що сільським робітникам живеться краще. Аби переконатись, чи це правда, як тільки дістав відпустку — пішов на роботу у радгосп до Боярки. Та там просто зжахнувся. Знайшов він там великий колектив. На господарстві було 200 коней, 150 коров, маса безрог і т. д. Порались біля того всього селяни, самі Українці, та жмінка бувших робітників. Мешкали у завошених бараках, багато не мали нічого, аби прикритись, хоч холод дошкулював. У харчівні неохайно. Бракують тарелі і ложки, які нашвидко миють у брудній воді. Харчі, погані. Ранком пісна рідка зупа (20 коп.), на обід борщ і ввесь час каша, денеде — буває — заблукає в ній мікроскопійний кусок мяса (75 коп.), вечором знову зупа (20 коп.). До того денно 1½ ф. хліба (1 ф. 8 копійок, а на базарі до 2 карб.!). До чаю купують „конфекти" по 10 коп. одна. Очевидно, і тут верхам поводиться краще. Адюнкти, керманичі, бухгальтери і т. д. мають у селі гарну харчівню і багаті харчі.

Радгоспники, що працюють біля коней, встають уже в 4. год. ранку і йдуть зараз до роботи. Вони, що-правда, краще платні, бо дістають денно 2.50 проти 2.10—2.25 кар. платні інших. Ці інші йдуть до праці в 6 год. рано і працюють до 6 год. веч. з одногодинним обідовим відпочинком. Праця тяжка, теж і зимою. Тоді молотять, їздять за деревом, наповнюють маґазини і т. д. В усіх свідомість „нової панщини", але мусять мовчати, бо аґенти ГПУ безпощадні.

IV.

Коли п. Вільгельм Станко повернувся у Ростов, швидко скоїлась подія, яка вирішила дальшу його долю. Місцеві робітники попрохали чужинців, аби вони вставились за ними в начальства, бо їхня доля стає вже нестерпна. Чужинці скликали тоді віче. Коли секретар профсоюзу спитав їх, яке їхнє діло мішатись, добре — мовляв — „коли їм краще ведеться", — чужинці в один голос відповіли: „Ні!". Вони комуністи і не можуть рівнодушно дивитись на нужду товаришів.

І від того часу пішла їх мандрівка по тюрмах.

Кількох із них покликали до дирекції, нібито для обговорення нових уліпшень. Запакували їх до авта і запроторили в ГПУ, а відтак у Бупрі. За кілька днів вивезли їх у Харків. Там довідались вони швидко, що є обвинувачені в **господарській шпіонажі.** 8 днів сиділи одинцем у камерах, після чого повезли їх у Київ. З початку до ГПУ. В камері 5-метровій — 31 людей, харчі погані: рано кипяток і фунт хліба, на обід трохи борщу, на вечеру знову... кипяток. Та ще гірше було відтак у Бупрі, куди посадили їх після кількох днів, сепаруючи їх від себе. В 7-метровій келії сиділи зпочатку 6 вязнів, відтак дійшло до 10, потім ще більше, так що небавком замешкало в ній 55 людей! Були це головно Українці, селяни, т. зв. „кулаки", хоч вони давно вже стали жебраками. Були між ними навіть 70-літні старці. Молодші сиділи за аґітацію. Один повстанець, що перебував там уже 14-тий місяць без суду, саме тоді дістав 5 літ заслання до Архангельська. Зновуж інший, німецький кольоніст, хорий на туберкульозу і водянку, при 39° горячки пролежав 8 днів у камері на дошках без накриття, поки врешті не забрали його у шпиталь. Там мабуть уже недовго їв він „медицину". За святий образець над ліжком та схоплення на молитві відобрали одному з вязнів право щонебудь із харчів дістати зпоза тюремних мурів. Погане, дуже погане було життя в камері, де навіть між вязнями були аґенти ГПУ, а зі стіни вода сочилась так, що треба було все витирати.

Врешті зі збереженням усієї осторожности (руки назад, револьвери чекістів готові до стрілів) вивели п. Станка із тюрми та після допитів вивезли до кордону. До самої Шепетівки мусів він лежати на лавці черевом у долину і не смів глянути у вікно.

Це була подяка за справді комуністичний відрух, за його турботу про долю фабричних товаришів.

В. Север.
(„Діло").

РОЗБУДОВА ІНДУСТРІЇ НА УКРАЇНІ.

(УП) Вісти з 26 квітня ц. р. подають, що помимо постанов ще з минулих років розбудувати в Донбасі декілька установ для очистки вугілля, установи ці ще й досі не збудовані, ба навіть і не запроектовані. Якась невидима рука саботує всю цю роботу та постанови. В цьому напрямку видаються всякі директиви та накази з високих місць, богато пишеться, а на ділі нічого навіть не починалось робити. Засмічення вугілля взагалі не зменшується, а навпаки, збільшується і перепиняє в праці інші заводи.

Вісти з 28. квітня ц. р. подають, що для викінчення будови Дніпрокомбінату треба ще доставити коло 35 міліонів цегол. Речинець пуску комбінату вже визначено, але за цеглу ніхто не подбав. Правда, дано завдання кільком заводам доставити 465 ваґонів цегли, одначе ці заводи все доставляють цеглу, якою будувати нічого не можна. Її треба зразуж таки відкинути. Знова ж видано було розпорядження доставити 1,350 ваґонів цегли, але доставлено на час тільки 144 ваґонів. Недовантаження цегли гальмує всю роботу над викінченням заводів Дніпрокомбінату.

Комуніст з 24. квітня ц. р. подає, що розбудова Дніпробуду стала на місці, бо брак матеріялів. Машини вже змонтовано і все дуже гарне, але даху ще не покрито над фабрикою, тож як піде дощик машини спокійно мокнуть. Робітники сидять собі спокійно та сімячко лузають. Головно брак казанів для варення смоли для покриття даху, як також і щіток.

ДРУГА ПЯТИРІЧКА НА УКРАЇНІ.

Комуніст з 27. квітня ц. р. подає зміст доповіди голови Держпляну Дудника про другу пятирічку. Донбас має 54 міліярдів тон запасів вугілля. Тепер річно добувається 49 міліонів тон, а при кінці другої пятирічки будеться добувати 108 міл. тон вугілля. Для цього треба збудувати 581 нових шахт на продукцію 74 міл. тон. При кінці пляну Україна має дати річно 40,000 тисяч тон алюмінію, 24,000 тон олова, 700 тон живого срібла, 12 міл. тон чавуну, 13.3 міл. тон сталі і т. п.

Сила українських силових стацій підніметься на 4.300 тисяч кільоватів. Для використовування току треба буде ще розбудувати сітку проводів високого напруження. На Україні треба розбудувати богато нових заводів алюмінія, маґнія, авт, дізельмоторів, електричних возів, ріжних знарядів, дальше богато хемічних, сірчаної кислоти, штучного шовку, штучного угноєння, синтетичного кавчуку, фарб, хемічно-фармацевтичних і т. п. Треба зелектрифікувати 3,500 кільометрів залізниць, получити Дніпро з Доном каналами та розбудувати коло 180 тисяч кільометрів ріжних шляхів.

В. Будзиновський.

ПЕРШІ СТРАЙКИ В ГАЛИЧИНІ

(З моїх спогадів).

(5)

„Працю" люди стали звати страйковою ґазетою. Я по Галичині розсилав не лиш „Працю" з її страйковими статтями. Всі ті статті за страйк і поучення, як робитти страйк, я видав окремою брошурою „Хлопський страйк". Ту брошуру я розкинув почтою по всій Галичині, так, що вона знайшлася майже в кождім селі.

Галицькі старости стали слати до намісництва трівожні алярми, що з Буковини йде на галицькі села ґрізне підбурювання до крівавого хлопського бунту. Галицьке намісництво звернулося до краевого президента Буковини з жаданням, щоби він зажадав від черновецької прокуратури конфіскати моеї брошури. Президент Буковини, прочитавши німецький переклад брошури, конфіскати не зажадав, бо, на його думку, в брошурі були дуже добрі пояснення державних законів і дуже похвальна рада, щоби страйкарі все поводилися законно. Німцеви, вихованому в пошанованню закона, вінк не могло поміститися в голові, що закон і візвання до законности мож сконфіскувати! Після відмовної відповіди черновецької президії, львівська надпрокуратура, на жадання галицького намісництва, зажадала від черновецької прокуратури, щоби вона сконфіскувала ту мою брошуру про страйк. Обурена тим черновецька прокуратура перестерегла мене, щоби я наклад брошури сховав. Я ховати вже не мав що і конфіскати не боявся, бо ввесь наклад брошури вже був в руках галицьких селян. Прокуратура вперлася і мої брошури таки не сконфіскувала. Прокуратор тільки перестеріг мене, що від тепер на приказ львівської надпрокуратури буде конфіскувати такі річи, як мої страйкові статті.

В 1898. році я перенісся назад до Львова. Моеї страйкової аґітації я не міг продовжати, бо не мав чим і де. Я не мав до моеї розпорядимости жадної ґазети. Дальшу пропаґанду страйку робила тільки моя черновецька брошура „Хлопський страйк", яка далі кружляла по селах і викликала кільканацять невдалих страйків у Тернопільщині (1899) і в Борщівщині (1900). На конґресі національно-демократичної партії в грудни 1901. р. я реферував справу страйків і на мое внесення конґрес ухвалив розвинути страйкову аґітацію, щоби викликати страйк у цілім краю.

В 1902. році управа партії дала мені редакцію селянського тижневого часопису „Свобода". Після згаданої ухвали я дістав право в „Свободі" аґітувати за страйк так, як раньше аґітував у черновецькій „Праці".

Страйкову аґітацію на селах сильно влекшив мені крівавий страйк у Львові, де при кінци травня застрайкували будівельні робітники. Щоби всякому, хто мав би охоту застрайкувати, дати відстрашаючий примір, намісник граф Пінінський вислав на страйкарів піхоту і мадярських гузарів. Піхота зачала стріляти до товпи страйкарів з їх родинами. Після того на страйкарів кинулася мадярська кіннота. Стріляла, толочила копитами і рубала шаблями. Від куль і шабель погибло пять робітників і одна робітниця. Покалічено кількасот людей.

Такою масакрою намісник надіявся відстрашити від страйку всіх живучих і тих, що ще прийдуть, аж до десятого покоління. Сталося інакше, бо вістка про те, що сталося у Львові, розійшлася по всіх, і найтемніших закутинах краю. Там, де вчера люди ще й не чули слова „страйк", нині вони вже знали, що таке той страйк. Кождий став мотати на вус усе те, що про страйк почув і став думати, чи не добре було би й на селі спробувати щастя.

Коли по селах ще всі балакали про крівавий львівський страйк, „Свобода" принесла їм мою відозву „Страйкуйте!" Прокуратура ту відозву сконфіскувала, та посол д-р Кос вже раньше мав її в руках. Відчитав на засіданню парляменту і вона вже два дни по конфіскаті ще раз появилася в „Свободі". В 10 днів по оголошенню відозви прийшли до Львова вісти про те, що страйки вибухли в кількох селах львівського повіту: Чижиків, Острів, Глуховичі, Гаї. Пару днів пізніше прийшли вістки про страйки в повітах: Бібрка, Бережани, Тернопіль.

Між панами в цілій Галичині настала трівога. Пан над панами, себто цісарський намісник Галичини, рішився спасати шляхоцьку братію і страйк здавити за всяку ціну. Він в рух пустив цілу державну машину і розпочалася бестійська пацифікація страйкуючих громад. Щоби вбити всяку аґітацію за страйк, по селах арештовано кождого сторонського, скоро лиш зявився в якім селі. Жандарми найбільше увихалися за студентами і взагалі за молодими інтеліґентами, підозріваючи в кождім страйкового аґітатора. Читальні і мешкання селян перетрушувано за страйковими брошурами і ґазетами, які подавали вісти про страйки. Ті друки конфісковано. Також з почтових урядів жандарми забирали всякі друки, адресовані до селян. В деяких повітах до людей не доходили ніякі ґазети аж до хвилі, коли скінчилися полеві роботи, отже й „сезон" страйків скінчився. По селах арештовано і приставлювано до суду кождого, про кого жандарми вчули, що він забалакав про страйк. Де страйк орґанізовано, або де він уже розпочався, арештовано всіх орґанізаторів і цілі страйкові комітети. В деяких селах жандарми арештували всіх страйкарів з їх жінками і з дітьми, та скованих ланцами і повязаних мотузами в одну купу, милями гнали до повітової вязниці. Над арештованими по звірськи знущалися по дорозі і в арештах.

Щоби селян відстрашувати від страйку, або щоби на них за страйк люто пімститися, до громад насилано військо. Хоч це військо висилано будьтоби для охорони панського двора перед страйкарями, то того війська не кватировувано в дворі, а по хлопських хатах. Військо люто ґаздувало в тих хатах. Кожду комору випорожнювало до чиста. Під коні жовніри стелили конюшину, немолочені снопи пшениці. Також стріхи здирали і стелили під коні. Де ще було незжате хлопське збіже, то кіннота, найчастіше мадярська ґузарія, робила собі маневри поти, поки кінські копита не затовкли збіжа в землю.

Панам всього того ще було замало. Жажда пімсти була у них така сильна, що на народ кидали військо до кровавої масакри. Така масакра була в кількох селах. Така масакра була також в Якторові коло Перемишлян. Гузари вдарили без найменшої причини на спокійнісеньку товпу і порубали багато людей, не виключаючи жінок і дітей. Шість хлопів поранили тяжко, Франка Скочиляса зарубали на смерть. Крім того 26 покалічених гузарами поставлено перед суд і девять з них цісарські судді засудили в імени цісаря на кількамісячну тяжку вязницю.

(Конець буде)

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ

ФИЛАДЕЛФІЯ, ПА.

„Край наш в неволі, люд у кайданах"...

В час безробіття насунулося до нас так богато пекучих справ, що трудно нам рішитись, котра є важнішою, і котру першу треба підтримати. Поза клопотами про забезпечення свого власного життя трудно нам спромогтись на інші діла. Перед нами незвичайно докучлива допомога грішми Рідному Краєви куди не обернись, то все почуєш дай, тай дай і здається, остається лише крикнути: „Та дайте нам спокій, ідіт собі, куди хочете; ми маємо тут досить свого клопоту".

Та порівнюючи недолю нашого Рідного Краю, кривду нашого народу, яку йому заподають Ляхи, та тиранію московських червоних катів з нашими клопотами, то наше нещастя є маленькою порошинкою в нашому оці. Зрозумівши те горе, яке терпить наш нарід під московською і польською кормигою, питаємо себе, чи нам замкнути свої серця, чи простягнути помічну руку нашим братам і сестрам? Чи маємо спокійно дивитись, як вкорочується життя нашого народу, як постепенно вороги забивають у ньому хотіння волі, як помалу приучують його спокійно носити вороже ярмо? Чи маємо дивитись спокійно на повільну смерть братів наших?

Ні, і сто раз ні!

Підпорядкуймо свої власні інтереси тій великій ідеї, для якої вмерли і готов вмерти тисячі наших патріотів.

В кого б'ється горяче серце, до помочі Рідному Краєви, до помочі помученим боєвикам його, котрих вороги винищують тим же способом, яким винищували сотні літ тому. Помагаймо і скріплюймо їх духа.

Тільки силою поборемо ворога, тому помагаймо тій силі зростати. Допоможім тайним воїнам, а явним мученикам за нашу волю. До помочі молодим очайдухам, що хоронять честь нації.

Відкликуючись на зазив Центральної Управи ОДВУ в Америці, посилаємо через Обеднання $50 на визвольну боротьбу і кличемо всі відділи ОДВУ в Америці, всі Стрілецькі Гуртки, Січи, та всі інші національні товариства вислати найдалі до 26-го червння с. р., себто до дня Зїзду ОДВУ в Ню Йорку, не менше як $50 на визвольну боротьбу.

Хто слідуючий?

Управа ОДВУ XII.
в Филаделфії.

МІТІНҐИ ВІДДІЛІВ У.Н.СОЮЗА

ПАТЕРСОН, Н. ДЖ. Тов. ім. Тараса Шевченка, від. 64, повідомляє усіх своїх членів, що місячний мітінґ відбудеться в суботу, 4 червня, в год. 7:30 ввечір, під ч. 435 Мейн ул. На деннім порядку будуть важні справи до полагодження, тому присутність усіх членів конечна. — В. Матвіяс, секр.

ЧЕСТЕР, ПА. Тов. Запорожська Січ, від. 388, повідомляє своїх членів, що місячний мітінґ відбудеться в неділю, 5 червня, точно в годи. 1-ій пополудни, в У. Н. Домі, 4-та і Ворд ул. Обовязком є членів явитись на означений час. — Гр. Мисишин, предс.; Й. Бринґілевич, кас.; С. Верещак, фін. секр.

ВИЛКС БЕРІ, ПА. Бр. св. Ів. Хрестителя, від. 223, повідомляє своїх місцевих і позамісцевих членів, що річні збори відбудуться в неділю, 5 червня, в галі церковній, зараз по Сл. Божій. Проситься всіх членів явитись на ті збори, бо є дуже важні справи до полагодження. Довгуючих проситься вирівнати свої залеглости. Довгуючі 3 і більше місяців, коли не прийдуть на збори, будуть суспендовані. Ті члени, котрі подались о позичку, мають прийти і підписати чеки. Родичі, котрих діти доросли до 18 року, повинні переписати їх до старших членів. Будемо принимати нових членів без вступного. Не явившийся на ці збори член підлягає карі після статута. — І. Мельник, ф. секр.

— Мені здається, що той Дуржак думає женитися.

— Де там! Людина, яка думає, не жениться!

Бейрон Карльсон.

ПОЛІЦІЙНИЙ СОБАКА

— Собаки дуже добрі, з макараном. У 1919 році я їв у Парижі знаменитий котлет із собачого мяса. Та зрештою собаки не мають някої вартости. Себто в місті. Нема більшої дурниці, як між двома рядами домів випустити тих волоцюг звіриного світа, в яких кожусі кишить справжній Ноїв ковчег.

Аптикар потягнув здорово.

— Хто ганить собак, ганить себе самого, — запримітив лісовий радник і пакнув собі сильно з люльки. — Який пан, такий собака. Чоловік має собаку, на якого собі заслужив.

— Колиж вже говоримо про собак, — перебив йому почтар — то мені приходить на думку мій вівчарський собака. Дав мені його один приятель. Гарне сотворіння, з родоводом наче який шляхтич. Мав усі добрі прикмети, як людина, а крім того ще одну: вмів усе держати язик за зубами. Та з цим зразковим собакою я мусів розлучитися. То був поліційний собака.

— Цеж не була ніяка причина.

— Я також так думав аж до того дня, коли то я пішов до банку з моїм собакою. Стою там, розмовляю з приятелем, аж тут кімнатою переходить директор банку. Вотсон — собака звався так від імени доброго Шерлок-Голмсового приятеля — ледви побачив директора, а вже кинувся на нього та став гавкати наче скажений. Зчинилася буча, я став виправдуватися та вспокоювати бідного нападеного. Такої поведінки мого собаки я не розумів; він жеж був так добре вихований. Та що скажете, мої панове, три місяці опісля пропав директор банку і викрили, що він від пів року допускався надужить! Я став роздумувати над тим. А тимчасом я старався вмовити в себе, що ця пригода приключилася так припадково. Та кілька тижнів тому іду я з Вотсоном на прохід. Нараз він пускається бігти та прискакує до якогось старого пана, що йшов вулицею кульгаючи. Крик, збіговище, поліція. Обурення було більше, ніж першим разом. Старенького пана, поважного службовця напав скажений собака! Самособою, я мусів заплатити кару. Таксамо самозрозуміле було, що Вотсон мусів дістати заслужену кару. Всеж потім зараз став я переглядати ґазети; я був якийсь такий цікавий. Я, так сказати, мав мої прочуття. Одного гарного дня переконався я, що той поважний службовець прогрішився против моральности!

Тепер мені все розяснилося. Вотсон був перетренований. Його вчили змаленьку вишукувати сліди злочинців і так його інстинкт розвинувся, що він по нюху пізнавав їх, де вони лише показалися би. Та його поведінка ділилася на степені. Такого, що зложив фальшиву присягу, він викривав, на лихваря гаркотів. Самособою, що такий талант можна вихіснувати. Як то добре булоб, колиб він пересортував у банку службовців, добрих від поганих, подумав я. І я предложив мій плян одному фінансістови. Та до переговорів не дійшло. Бо Вотсон насамперед узявся до того фінансіста.

Всеж Вотсон був корисний, принайменше для мене. Зрозумієте, як спокійно міг я полагоджувати ріжні орудки, коли собака лежав під моїм бюрком. Раз був він припадково на дворі, як я переговорював із будівельним підприємцем у справі більшої достави. Я заключив контракт. Підприємець пішов, контракт лежав на бюрку готов до підпису. Коли вкінці Вотсон прийшов, я пішов на сніданок. Та як я вернувся, то переконався, що Вотсон також поснідав. Останній клаптик контракту пропав саме в його шлунку. Тепер я вже малощо надобре не розсердився. Та мої досвіди не позволили мені розлютитися. Чи то булоб можливе, що вірний собака пізнавав у нюху навіть вартісні папери? Чотирнацять днів пізніше той будівельний підприємець збанкротував. Завдяки Вотсонови я вратував 30,000 корон.

Що той собака був справжнім скарбом, ви певно зрозумієте. Міг би ним бути, колиб його моральні вимоги не розвивалися були просто застрашаючі. Він став дуже вразливий на тій точці. Не стерпів найневинніших „скоків". Коли хто з конечности сказав якусь дрібну неправду в його присутности — ух! — він зараз виявляв своє невдоволення. Коли хто сказав щось непристойного, зараз почув Вотсонові лаби на своїх плечах. Виглядало, що відповідним для нього товариством були лише ангели.

Одної ночі скоїлася катастрофа. Я припадково вернувся додому пізніше як звичайно від приятеля. Там я грав у карти тай може випив кілька чарочок забагато, ніж рішучо було потрібно. Вотсон стояв у дверях. Став страшно докірливо гавкати на мене, викинув мене на двір, попросту вигнав мене з моєї власної хати. Я мусів піти до готелю тай там заночувати. Того було мені вже забагато, ви певно зрозумієте це. І я продав Вотсона.

І. Чайковський.

ОСИКА.

Сонце сміялося до шовкових трав, струнких беріз і грабових кущів. Було тихо — й найлекша дрож не пробігала листками.

Тільки потік ледви чутно спадав з каменя на камінь. Там і осика стояла.

Лісовою стежкою надійшов чоловік. У руках в нього сокира, а зір уважно бігав від деревини до деревини, вкінці впав на осику.

А хоч не було й найменшого вітру, вона затремтіла з переляку.

Одначе ледви чоловік підніс сокиру, щоби її зрубати, побачив оподалік дуба.

З дуба краща буде розвора — сказав та зрубав його.

Осика й дальше шевеліла з радости листками.

Аж прийшов час, коли сонце відійшло далеко на південь, а глуху північ навістили вітри, дощі і мраки. Ситий потік котив у даль каламутні води, в сухім листю плакав холодний подув.

І вдруге зявився з сокирою чоловік, а побачивши осику, сказав:

— На хрест і осика добра.

І зрубав тремтячу деревину.

УКРАЇНА В ІТАЛІЙСЬКІЙ ПРЕСІ

Бібліоґрафія з коротким змістом і увагами.

Попередження.

Наш огляд італійської преси не претендує на повноту. Він має на меті зареєструвати бодай те, що є можливим в даних обставинах зареєструвати. Назви часописів подаємо в італійській мові, але в українській транскрипції. Назви статтей в точному українському перекладі.

Березень 1932 р.

Джорнале ді Сичилія, Палермо. Телеґрама з Букарешту: „Нові подробиці про розстрілювання втікачів на Дністрі". Оповідається про три відділи селян, приблизно в 300 осіб, що були перебиті большевиками зі скорострілів, при їх спробі перейти через Дністер. „Ніхто не зміг втекти до Румунії. Видовище викликало великий жаль. Пізніше в ночі було чути більш далеку стрілянину. Очевидячки відбувалися лови на тих, хто не встиг утекти. Ще сьогодня можна бачити на березі трупи забитих. Стогін ранених було чути цілу ніч... Дехто каже, що сі спроби масової втечі є наслідком безжалісної системи колективізації, що переводиться на Україні. Інші гадають, що вони є наслідком закликів до зброї, що відбувалися в ці дні в Совітах, в звязку з подіями на Далекому Сході. В усякому разі, уряд очевидячки передбачав їх можливість, коли поставив на кордонах таку велику сторожу. Різанина на Дністрі мала відгуки в румунському парляменті, де багато депутатів протестувало. Треба зазначити, що селяни в південній Україні говорять мовою дуже близькою до румунської й уважаються молдавської раси. Один депутат запропонував звернутися до Ліґи Націй; другий запропонував виміну населення. Міністер Аржетояну відповів, що з точки погляду людяности кожний має право висловити обурення з приводу таких подій, але вони відбуваються на совітській території межи совітськими громадянами. Тому не можуть бути обєктом дискусій у румунському парляменті, а то тим більше, що такі дискусії лише зденервували би душі..."

Корріере Маркантиле, Ґенуа. Телеґрама з Риґи, агенції Офінор. „Переміщення високих урядовців в СССР. Внаслідок звісток, що походять з України, Сталін вирішив особисто зарадити ситуації, що витворилася через хлібну кампанію, яка не дала задовольняючих наслідків. Уся діяльність, скерована на секвестер і збори хліба на Україні, дала лише три чверти пляну. Тому Політбюро, шукаючи відповідальних осіб, звільнило богато високих уряовців Совітської України, а між ними — Петровського, голову Ради Комісарів України, і Коссіора, секретаря партії. Їх заступлять російські комуністи. Коссіор, який був справжнім диктатором України, мусів віддати своє місце Микоянови, б. комісареви торговлі й особистому приятелеви Сталіна. Все це вказує, що московська політика на Україні викликає все нові турботи на Україні й тому потрібувала нового, суворішого курсу".

Корріере ді Наполі, Неаполь. Телеґрама з Букарешту. „Траґічний епізод на румунсько-українському кордоні. Вісім родин українських селян намагалися перейти Дністер. Коло Пояни, саме коли виходили на румунський беріг, червоноармійці почали стріляти й забили дванадцять з 27. Пятнацять вратувалися".

Маттіно, Неаполь. „Дванайцять українських селян розстріляно при переході румунського кордону". Попередня телеґрама.

„Ґаззетта дель Емілія", Модена. „Ще інші втікачі з України розстріляні червоною ґвардією". Попередня телеграма з додатком: „Коло Голострути один червоноармієць намагався перебігти на румунський беріг. Але досягнений большевицькою кулею, упав ранений на румунській території. Румунські салдати хотіли подати йому поміч, але мусіли відступити перед стрілянною Росіян, які полонили раненого".

3-го березня.

Джорнале ді Сичилія", Палермо. Попередня телеґрама.

4-го березня.

„Чиренаіка", Бенгази. Звістка з Офінору про зміни в Укр. Сов. Уряді.

„Мессаджеро ді Роді", Родос. Та сама звістка з Офінору.

5-го березня.

„Віта Нуова", Трієст. „В царстві безбожників". Велика стаття про антирелігійну боротьбу в Совітах. Про Україну лише коротка згадка: — „На Україні одно видавництво публікує безнастанно ріжні друки проти релігії, також і в німецькій мові для пропаганди за кордоном, особливо в сусідній (!) Німеччині".

9-го березня.

„Ґаззетта дель Попольо", Турин. Бібліоґрафічна замітка про появу другого й третього зошита під назвою „Україна", що видає Млада Липовецька в Турині. „Вони містять відомости з історії і літератури України, помітні переклади поезій національного поета Тараса Шевченка і сторінок з романіста (!) Панька Куліша".

„Іль Ляворо Фашиста", Рим. Передрук уривку статті Бернарда Приска з міланського щоденника „Амбросіяно" з критикою на нову книгу філософа Бенедетто Кроче „Історія Европи в XIX". Кроче дивиться оптимістично на можливість витворення Злучених Держав Европи. Приско навпаки уважає, що для такого оптимізму нема ніяких підстав: „Ми знаходимося в початку доби найбільш завзятого націоналізму, зі всіма виявами нетерпимости й фанатизму щойно народжених націй, Поляків, Чехів, Балтиків і інших. До тогож нині виявляються сильніше ніж колинебудь квилювання та жадання етнічних ґруп, що не здобули визнання з війни і що лише тепер приходять до самосвідомости: Македонці проти Сербів і Греків; Катальонці й Баски проти Кастильців; Українці та Білорусини проти Московитів, Хорвати проти Сербів. Виникають нові мови, що досі вважалися діялектами навіть у тих, хто ними розмовляв... Пятнацять років тому ціла буржуазія австрійської імперії мала одну спільну мову — німецьку, в якій порозумівалися, читали тісамі книжки, вчилися в тихсамих школах; нині нові покоління, польське, рутенське, угорське, чеське, румунське, триестенське, хваляться тим, що не знають німецької мови..."

(Дальше буде).

Якийсь чужинець сказав тиранови Діонізієви перед усім народом, що подасть йому знаменитий спосіб, завдяки якому пізнаватиме тих людей, які зважилися би виступати проти нього. Діонізій просив його, щоб навчив його того способу. Чужинець підійшов до Діонізія близенько та прошептав йому на вухо: „Дай мені один талант, щоби здавалося, що я сказав тобі тайну та що ти вдоволений, то ніхто не відважиться виступати проти тебе". Діоніз послухав його та дав йому на очах усіх людей один талант.

ДЕЩО ПРО ЗАКАРПАТСЬКИХ ПАСТУХІВ.

Закарпатські пастухи (чабани) кермуються, так сказати, неписаними законами, з якими зрослися з роду в рід. Мають дуже добрий зір і слух. Не вміють читати й писати, лише виімково навчиться котрийсь із них. Пасуть товар богатим господарям, жидам і громадам. Своїм батькам ніколи, бо їх звичайно не мають. Народилися в біді та в біді ростуть. На-пів зодягнені зимою, на-пів нагі літом, ходять за своїм стадом день за днем. Зимою зникають із поля, помагають у господарстві.

Та ледви злізе сніг з поля, бере пастух палицю, сопілку, чи трубку тай іде за своїм фахом. І тут раннім ранком, на світанку, всюди у закарпатських місцевостях чути звуки рога, з воріт виходять корови, кози та вівці. Останні замикають стадо повільні буйволи. І все йде пастирський пес, який помагає пастухові, щоби стадо йшло в порядку. Скільки то нераз клопоту, заки стадо навчиться слухняности! Пастух добре приглядається, котра штука зі стада найрозумніша, слухняна і тій привязує до шиї бляшаний дзвінок, якого звук найясніший. Ця штука водить ціле стадо за собою; інші дзвінки тихіші, а коли їх слухати здалека, то це звучить наче удари води об каміння, наче журчіння джерела.

Поля, що на них пасеться худоба, це царство пастухів; тут проводять сво молоді літа при шматку хліба, солонини, сира, молока. Знає добре своє стадо й усе знає дати собі з ним раду. Часто несе на руках овечку, яка щойно народилася, помагає тим найменшим, та коли побачить, що буде жити, жене його дорога не дорога, калюжами. Ягнятко мекає, боїться, та пастух не зважає, не візьме його на руки, хай вчиться ходити та хай не боїться. Не терпить у стаді бійки. Часто лише крикне на звіря, скоре до бійки, й воно знає, що то значить і йде своєю дорогою. Часом пастух засне, худоба зібеться з дороги та заблукається. Пастух стане гукати та кликати й так приличе худобу, яка заблукалася.

Пастух мріє, щоби мати стадо коней. Любить коней, є з ними на дворі як день так ніч. Уміє вганяти на коні стоячки, лежачи навзнак на хребті коня. Є між тими пастухами, які не бояться і найбільш очайдушної їзди. Приключиться, що з воза по дорозі відлетить одно колесо; нічого не шкодить, доїде на трох. Пастух дістає харч і одежу, мало коли заплату. До церкви пастух ходить зрідка, ледви у великі свята зимою. Всеж любить худобину, а не любить жидів, бо ті вміють бути немилосердні для звірят. Жиди наймають таких хлопців, щоби їм відвели продану худобину, чи привели куплену, навіть через границю. Нераз перейти таку дорогу, це для малого хлопця тяжка праця.

Іде такий хлопчик дорогою на коні. Кінь гарний, молодий, сильний, а хлопець босий, в білявих штанах, у сорочці, брудний, в подертій шапці. В руці прут, коня держить за гриву, прутом швигає та підспівує собі. Нараз кінь зупиниться, стане кидатися, ставати дуба. Одначе хлопець держиться сильно руками та ногами. Не дасть скинути себе. Кінь успокоїться і піде дальше. Ще кілька разів обернеться, та хлопець усе вспокоїть його і він піде дальше вже спокійно. Приговорював до коня, глядив і прутом швигав. Та приключиться і таке, що кінь якось скине хлопця зі себе, вирветься і побіжить. Хлопець за ним. Біжить, плаче, простягає руки. Та кінь біжить скорше. Вкінці зверне з дороги на леваду під лісом. Тут пристане, пасеться. Хлопець уже біля коня і вже на ньому. І їде дальше.

Буває, що веде так коня і три дні з міста до міста. По дорозі їсть лише те, що собі випросить по придорожних хатах. Коня напасе, напоїть з потока, на ніч привяже до дерева, а сам спить у траві.

Жид дасть хлопцеві яких пять корон (10—15 центів) за ввесь той труд, а звичайно не дасть нічого, бо батько чи мати має в жида довг. А як жид не дасть хлопцеві грошей, тому, що батьки мають у нього довг, то хлопчина (якому 12—15 років) скаже жидові: „Мусите мені бодай дати випити паленки!" (горівки)...

У 60-МУ РОЦІ НАВЧИВСЯ ЧИТАТИ.

Ірляндець Тома О'Кріомтен скінчив 76 літ. Більшу частину свого життя прожив він на мало заселенім острівці біля ірляндського побережа. До 60-го року О'Кріомтен був неграмотний, а потім вивчився писати фонетичною азбукою, яку сам винайшов.

Недавно появилася книжка, що її написав той оригінальний чоловік. У гельському діялекті він видав свою автобіографію. Тією книжкою так зацікавилися, що вже перекладають її на англійську мову.

Судця: То страшне, автові катастрофи тепер на денному порядку.

Обвинувачений: Пане судця позволю собі зазначити, що моя катастрофа склалася в ночі.

PRESS REPORTS ON UKRAINE AND UKRAINIANS.

PHILADELPHIA, PA.

UKRAINIAN OPERA.

By Samuel L. Laciar.

The Ukrainian Art Theatre last evening presented Simen Artimovsky's Ukrainian opera, "Zaporozhets za Dunayem" (Cossacks over the Danube), in Fleisher Auditorium, Broad and Pine streets. The audience was moderately large and its enthusiasm grew as the opera progressed.

The work is essentially melodic. It is humorous, with a very light plot, and the composer has carried out the humor in much of his music, although making use on more than one occasion of the characteristic dance rhythms of the Ukraine.

The solo parts depart widely from the conventional aria form of Italian opera, being at times almost ballad-like; but they are invariably tuneful, and the melodies always carry out the content of the stage action.

Owing to the fact that one of the essential rules of the Musicians Union had not been stricly adhered to the performance did not begin until more than an hour after the scheduled time. But, once, begun, it moved rapidly to a successful conclusion.

Some of the best numbers of the opera proved to be the dance accompanying the ballet of the second act, the fine march introducing the Turkish Immam, of the third act, and the beautiful prayer of the same act. The writing for the voices is good throughout, the composer sticking closely to the classic idiom both of melody and harmonization.

The members of the cast were all fully equal to the demands upon them. Michael Shvetz, the distinguished Russian singer, was the star in the role of the drunken Cossack immigrant, Ivan Karazh. The work of Mr. Shvetz is well known in Philadelphia, especially in humorous roles, and both in voice and in action he was excellent.

Tilly Barmach did good work as Odarka, the shrewish wife of Ivan, her principal numbers being the song at the beginning of the third act and the repetition of the prayer in the closing scene of that act.

Elena Bussinger was effective in the somewhat sentimental role of Oxana, doing her best work in the opening number allotted to the role and in the duets with Ivan and Andrey, her lover.

Benjamin Grobani exhibited his resonant baritone voice to good advantage in the double role of the Sultan and the Immam. Francesco Cipriotti was adequate as Andrey.

The chorus was small and occasionally departed somewhat from strict intonation, but the ballet under the direction of Dmitri Chutro was excellent. Guglielmo Sabatini conducted well, although there were several lapses between orchestra and principals, one of which was saved by the wide stage experience of Mr. Shvetz.

At the close of the opera the ballet, again under the direction of Mr. Chutro, gave an excellent performance of the Perssian Dances from Moussourgsky's "Khovantchina," which was one of the best features of the evening's entertainment.

(Public Leadger Philadelphia, Friday May 27, 1932).

ВСТУПАЙТЕ ГРОМАДНО В ЧЛЕНИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗА.

ПЕРЕД БОЛЬШЕВИЦЬКОЮ КРАМНИЦЕЮ.

Купці побачили в юрбі ударника Бакина й радо горнулися до нього, наче до рідного брата.

—Товаришу ударнику, позвольте до нас!

—Товаришу ударнику, будь ласка сісти! Бакин, збентежений несподіваним привитанням, сів собі на подане крісло та говорив нерішучо:

—Я... я... потребував бини...

—...ток! — озвалися крамничники.

— Нитки товаришови ударникови! Милашкин, покажи нитки. Ці нитки ми замовили специяльно для ударників. Ще що бажаєте собі?

Бакин дуже зчудувався, що в торговлі мають нитки, тому рішився попробувати щастя:

—Дайте мені ми...

—...ло! — докінчили крамничники. — Пахуче мило. Якого запаху? Запаху бозу? Лявандалевого? Геліотропового? Милашкин, покажи товаришови ударникови наші мила. А що ще?

— Та... та

— Дамський капелюшок? Маємо! І які капелюхи!

— Ні, ні! Я не потребую! Дайте мені пензель до голення.

—Пензлі маємо. Це потрібний товар. А що ще бажаєте собі?

Та Бакин мовчав і роздумував.

— То цікаве. Мають мило й пензлі. Що це тут діється?

А торговці були просто настирливі:

— Не потребуєте може сорочки? Або штанів? Або може трикоту? Маємо все. В нас інші відносини ніж в інших містах? Ми передовсім стараємося здобути довіря.

Бакин не міг вимовити ні словечка. Такий був здивований.

—Ми вже давно улалилися на новий спосіб — говорили дальше торговці приманюючо. — Ми вже давно зліквідували цей торговельний застій, неповоротність і бюрократизм! Так що ще?

Бакин мовчав.

— Кажу, пробудися, чорте! он цей чорт заснув!

Бакин отворив губу.

—Кя жу, пробудися, чорте! І не спиною черги!

Бакин із переляку витріщив очі й відразу зрозумів, що це все був сон.

У довгій черзі перед крамницею заснув і йому здавалося, що він стоїть серед стирти жіночих капелюхів, діточих забавок, мила, білля, серед маси ріжних товарів.

(Із большевицького гумористичного журналу „Крокодиль").

ЯК МИ ПОМАГАЄМО РІДНОМУ КРАЄВИ.

НЮ ЙОРК, Н. Й.

На боєву акцію.

Дня 26 травня ц. р. відбулися надзвичайні збори Відділу ОДВУ, ч. 10. в Ню Йорку. По нарадах над поведенням живої акції в цілі призбирання більших фондів для Української Військової Організації, деякі присутні члени зложили добровільні датки на боєву акцію, які виносили $18. Суму цю переслано через Обєднання на призначену ціль.

Управа Відділу ОДВУ ч. 10.

ЩИКАГО, ІЛЛ.

На визвольну боротьбу.

Відділ ОДВУ ч. 2. в Шикаго вислав через Обєднання на боєву акцію $25. Сума ця складається з членських вкладок, які рішено вислати до краю на надзвичайних зборах відділу, які відбулися дня 25-го травня ц. р.

Управа Відділу ОДВУ. ч. 2.

НОВОЧАСНІ СПОСОБИ БОРОТЬБИ ЗІ САРАНЧЕЮ.

На Південну Африку налетіло дуже багато саранчі, що заподіяла страшні шкоди. Хмари саранчі перелітають до північних околиць. Мароко, Туніс, Альжир готовляться запопадливо до боротьби зі саранчею. Військо проводить „оборонну" роботу. На сотні миль тягнуться викопані рови, що повинні бути засідкою для саранчі. Вперше в тих роботах взяли участь Араби, бо налякалися нещастя, яке загрожує їм. У рови насипають зерна, на яке саранча кидається. Зльокалізовану так саранчу вбивають трійливими газами.

ТАРЗАН І НЕВІДОМА ІМПЕРІЯ.

(48)

Всі змагуни, що ще лишилися живими й здібними до змагань, були зібрані на арені цирку. Їх було 100 осіб. Всім дали одежу римських воїнів, дали щити, списи та воєнні ножі, а також мотузяні сітки. Кождому була причіплена до плечей стрічка. Одній половині всіх дали білі стрічки, а другій половині — червоні. Тарзан одержав червону стрічку. Він не надів на себе убрання воїна, а лише взяв зброю та щит. Тарзан лишився в своїй шкірі леопарда.

По команді всі розділилися й розійшлися на ріжні кінці арени. Станули стіною одна сторона проти другої. Серед червоних стрічок разом з Тарзаном були також Гаста, Метелюс, Люкеді, Мпінгу та ще один дикун з племени Багего, Огоніо. Кожда сторона мала битися проти іншої, поки всі противники одної сторони не будуть переможені й перебиті другою стороною. Нарешті заграли сурми й обидві групи почали наступати на себе.

Тарзан ішов уперед на противників з усмішкою. Він почувався дуже добре, маючи в руках ніж та спису. Цеж зброя, якою він навчився володіти ще в джунглях. Сітка для нього була непотрібна. Тарзан ніколи не брав свого противника хитрістю й ніколи не старався спершу унеможливити йому рух та оборону, щоби потім кидатися й забивати на смерть уже безпомічного ворога. Випрямившися в увесь свій велитенський ріст, він спокійно йшов вперед.

Мовчки й грізно наступали дві сторони борців. Всі глядачі з затаєним віддихом придивлялися, чекаючи початку останньої й страшної кривавої драми. В цирку все втихло й лише було чути мірні кроки, які відбивали змагуни на арені цирку. Проти Тарзана наступав чорний силач. Коли сторони наблизилися до себе, Тарзан кинув з силою свою спису. Нею він пробив щит, як паперову забавку. Списа втопилася в грудях чорного. Бій почався.